

Yttrande

Dnr 24KS132-8
2024-04-25

Kommunstyrelsen/
Kommunfullmäktige

Pilvi Mattila Sundberg
Telefon 026-17 82 38
pilvi.mattila_sundberg@gavle.se

Yttrande – Ett starkt judiskt liv för framtida generationer. Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034 (SOU 2024:3)

Ert diarienummer: Ku2024/00162

Yttrande

5.1.6. Pilotkommuner

Gävle kommun stöttar förslaget om att regeringen ska utse pilotkommuner för en tioårsperiod för att särskilt arbeta med att stärka judiskt liv och att dessa kommuner får ett årligt statsbidrag för arbetet. Som det konstateras i betänkandet är statsbidrag i praktiken en framgångsfaktor för det kommunala arbetet med nationella minoriteter.

Gävle kommun vill dock understryka att för att judar i hela Sverige skulle ha bättre möjligheter att leva ett öppet judiskt liv behöver det också finnas möjlighet för andra kommuner än dessa pilotkommuner att söka statsbidrag till specifika insatser.

När det gäller romsk inkludering har möjligheten för kommuner att söka statsbidrag för insatser gjort att fler kommuner påbörjat ett aktivt arbete med strategin för romsk inkludering. Detta gäller även kommuner där det inte finns en stor eller synlig grupp av romer.

Baserat på dessa erfarenheter kan man förutse att fler kommuner skulle börja arbeta aktivt med den föreslagna strategin för att stärka judiskt liv också ifall det fanns statsbidrag att söka.

5.3.3. Hänsyn till judiska helgdagar i skola och övrig utbildning

Judar är en nationell minoritet, vilket betyder att den judiska kulturen är en del av det svenska kulturarvet och att judiska helgdagar således är svenska helgdagar. Dessa dagar är dock inte allmänna helgdagar, vilket medför ett behov av extra lediga dagar från skolan för elever som firar judiska helgdagar.

I utredningens förslag specificeras inte vilka judiska helgdagar som ska prioriteras när eleven söker ledighet. Till exempel firar Judiska församlingen i Stockholm 16 judiska helgdagar årligen, förutom shabbat, och det är svårt för

en enskild lärare eller skolhuvudman att veta vilka av dessa som väger tyngst. Därför efterfrågar Gävle kommun en tydlig vägledning från Statens skolverk i frågan så att judiska elevers skolfrånvaro hålls måttlig och följer skollagen (2010:800) 7 kap. Skolplikt och rätt till utbildning, 17-18 §.

5.3.5. Stärkt möjlighet att beakta äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet inom äldreomsorgen

Gävle kommun håller med om att det borde vara tydligare i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk huruvida kommuner har en skyldighet att beakta de äldres behov att upprätthålla sin kulturella identitet inom äldreomsorgen även i de lägen där personal som behärskar nationella minoritetsspråk inte finns tillgänglig.

För att kommuner lättare skulle kunna beakta de äldres behov att upprätthålla sin kulturella identitet borde vägledning, tillgång till en materialbank och en samling exempel på konkreta åtgärder komma från statligt håll, till exempel från Socialstyrelsen.

I lägen där det inte finns personal som behärskar en specifik nationell minoritetskultur är det en utmaning att få in adekvata kulturella inslag i omsorgen.

5.4.2. Statens skolverk ska ta fram undervisningsmaterial om den judiska minoriteten

Att det finns färdigt och lättillgängligt, kompletterande material till ordinarie läromedel om hur det är att leva som jude i Sverige i dag är av stor vikt för att förskolan och skolan bättre ska kunna undervisa om judar som en nationell minoritet samt jobba mot antisemitism.

Som det framgår av utredningens förslag ska materialet vara nyanserat och sådant att judiska elever kan känna igen sig i materialet.

5.3.4. Möjligheten till brit milah

Betänkandet föreslår att regeringen bör överväga åtgärder för att långsiktigt säkerställa möjligheten till brit milah i Sverige och hänvisar till ett regeringsbeslut från 2000.

Gävle kommun anser att innan regeringen vidtar åtgärder för att säkerställa möjligheten till brit milah, borde frågan om rituell omskärelse av pojkar utredas grundligt ur flera perspektiv.

Sedan 2000 har synen av barnet som en egen rättighetsbärare stärkts och barnkonventionen är svensk lag sedan 2020. Numera ses barn som egna individer med egna rättigheter och inte bara skyddsbehövande.

Bland annat har Sveriges Läkarförbunds Etik- och ansvarsråd (EAR) tagit ställning till att avvakta med rituell omskärelse av pojkar tills barnet självt är

moget för att ge sitt samtycke till ett icke-medicinskt motiverat kirurgiskt ingrepp som innebär risk (också) för allvarliga komplikationer.

Svenska Barnläkarföreningen har också uttalat sig i frågan och påtalat vikten av "att långsiktigt verka för att en sedvänja som innebär en kränkning av barnets integritet och självbestämmande över såväl den egna kroppen som framtida religiös uppfattning avskaffas i enlighet med barnkonventionens art. 24." Barnombudsmannen lyfte frågan med sina nordiska kollegor 2013 till respektive regering och ansåg att rituell omskärelse utan medicinska skäl och utan att pojken själv har samtyckt inte är förenligt med barnkonventionen. Också svenska barnhälsovården avråder starkt från rituell omskärelse av pojkar.

I lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk är en bärande princip den sk. självidentifikationsprincipen, vilket innebär att varje individ själv får avgöra ifall hen tillhör en nationell minoritet. Det borde också utredas hur rituell omskärelse av små barn som orsakar permanenta förändringar i kroppen går ihop med denna princip i minoritetslagen.

Gävle kommun håller med olika expertrekommendationer om att det vore önskvärt att i rituella sammanhang användes det en ersättning för en fysisk omskärelse, till exempel en symbolisk ceremoni.

6.3 Konsekvenser för barn och unga som tillhör den judiska minoriteten

Utredningen tar inte upp konsekvenser som pojkars omskärelse kan ha för individen. Förutom smärta, ångest och intrång i ett barns kroppsliga självbestämmanderätt finns risker för komplikationer i ingreppet som i alla kirurgiska ingrepp.

I Skandinavien har komplikationer som blödning, cirkulatorisk chock till och med en med dödlig utgång, intoxication, kramper, reoperation och sepsis rapporterats enligt forskning (Läkartidningen 26–27/2016). Dessa komplikationer orsakar barnet lidande, till och med döden i sällsynta fall, och bör betraktas ur det perspektivet att rituell omskärelse av pojkar är ett medicinskt omotiverat ingrepp som svensk barnhälsovård avråder ifrån. Risken för komplikationer gör det samtidigt viktigt att beakta eventuella konsekvenserna om assisterad omskärelse inte längre skulle erbjudas av sjukvården.

En annan konsekvens är att en individ som är omskuren av religiösa eller traditionella skäl för alltid är knuten till denna religion eller tradition eftersom ingreppet är oåterkalleligt.

Pilvi Mattila Sundberg
Strateg Social Hållbarhet
Administrativa avdelningen